

The Power of Dreams

A Survey of the Impact of Dreams in Halacha and
שו"ת מן השמים - She'elot u'Tshuvot Min HaShamayim

Dreams, Miracles, Eliyahu HaNavi, and Heavenly Voices

1. ברכות נה:

הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם ה', וכי מה ענין בר ותבן אצל חלום? אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כשם שאי אפשר לבר בלא תבן - כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים. אמר רבי ברכיה: חלום, אף על פי שמקצתו מתקיים - כולו אינו מתקיים, מנא לן - מיוסף דכתיב והנה השמש והירח וגו'.

2. ברכות נו.

חלום - אחד מששים לנבואה.

3. סנהדרין ל.

הרי שראו את אביהן שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל, ואמר של פלוני הן, של מעשר שני הן, אם כמוסר - דבריו קיימין, אם כמערים - לא אמר כלום. הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו, ובא בעל החלום ואמר לו: כך וכך הן, במקום פלוני הן, של מעשר שני הן - זה היה מעשה, ואמרו: דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

4. נדרים ח.

אמר רב יוסף: נידוהו בחלום - צריך י' בני אדם להתיר לו; והוא דתנו הלכתא... א"ל רבינא לרב אשי: ידע מאן שמתיה, מהו דלישרי ליה? אמר ליה: לשמותיה שויה שליח, למישרי ליה לא שויה שליח. אמר ליה רב אחא לרב אשי: שמתיה ושרו ליה בחלמיה, מאי? א"ל: כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים.

5. ספר 'שימושה של תורה', עובדות והנהגות לגרא"מ שך, הרב אשר ברגמן, עמ' כה-כו

מעשה ביהודי מהעיר וולוז'ין שחלם כי הוא נוסע בעגלתו על פני הנהר הקפוא במקום שהיה רגיל לעבור בו, לפתע קורס הקרח תחת עגלתו, העגלה נופלת לנהר והוא מוצא בו את מותו. הוא התעורר משנתו מזועזע ומיהר לספר את הדבר לגאון רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו של הגר"א. רבי חיים ביטל את החלום במחי יד ואמר: "דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין" (גיטין נב א). סע לשלום!". בלילה השני חלם שוב: הנהר הקפוא קורס והוא נחנק למוות במים הקרים. כשהוא אחוז טירוף, רץ היהודי שוב לרבי חיים מוולוז'ין. גם הפעם ביטל ר' חיים את החלום בתנועת יד, ואמר: "החלומות שווא ידברו. סע!". יצא היהודי לדרכו, עבר מעל הנהר הקפוא, הקרח קרס והוא טבע למוות במים הקפואים. באו בני משפחתו בהתרגשות עצומה ובטרוניה גדולה לרבי חיים, וטענו כלפיו: מדוע ביטל כך את חלומי ונתן לו ללכת לקראת מותו? השיב להם רבי חיים: אם חז"ל קבעו כי דברי חלומות אינם מעלים ואינם מורידים - הרי שזוהי המציאות, ומה שהקרח קרס בדיוק כשעבר שם, הרי זו תופעה שכיחה ואין לה כל קשר לחלום. ולא זו בלבד, הוסיף רבי חיים, אלא הריני מצהיר בפניכם שאילו הייתה באה לפני שאלה כזו, חלום זהה, גם כיום, לאחר מעשה - הייתי שב ומורה לנסוע.

6. בבא מציעא נט:

נערך על ידי הצב"י מרדכי הלל ג'וואהרי

וזה הוא תנור של עכנאי. מאי עכנאי? - אמר רב יהודה אמר שמואל: שהקיפו דברים כעכנא זו, וטמאוהו.

תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו.

1. אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה: ארבע מאות אמה. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן החרוב.
2. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו: אין מביאין ראיה מאמת המים.
3. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטיין ועומדין.
4. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא.

מאי לא בשמים היא? - אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה באחרי רבים להטת.

אשכחיה רבי נתן לאליהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? - אמר ליה: קא חייך ואמר נצחוני בני, נצחוני בני. אמרו: אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום באש, ונמנו עליו וברכוהו...

7. עירובין יג:

אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן - מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן

Practical Ramifications

8. שו"ת מן השמים סימן א

שאלתי על הנשים שמברכות על הלולב ועל מי שמברך להן על תקיעת שופר אם יש עבירה בדבר ואם הוי ברכה לבטלה אחרי שאינן מצוות ואם לאו.

והשיבו, וכי אכשיר דרי, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, ולך אמור להם שובו לכם לאהליכם וברכו את ה' אלהיכם, והעד מגילה וחנוכה, ופירשו לי מה מצינו במגילה וחנוכה מאחר שהיו באותו הנס חייבות בהם ומברכות עליהם, ובלולב נמי מצינו סמך לדבר שאין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים, ובשופר נמי אמרינן שאמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם, זכרונות שיבא זכרון אבותיכם לפני לטובה, ובמה, בשופר, והנשים נמי צריכות שיבא זכרון לפני לטובה, לפיכך אם באו לברך בלולב ושופר הרשות בידן.

9. שם הגדולים (החיד"א) מע' י אות יב ועוד כמה מקומות בספריו

10. שו"ת יביע אומר חלק א אורח חיים סימן מ-מב¹

¹ וכ"כ שם בחלק ה אורח חיים סימן מג, חלק ט אורח חיים סימן קג:ה, ובשו"ת יחוה דעה חלק א סימן סח